

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT
Lovavdelingen

ARKIVKOPI

Dok.nr. 4

Anne Grethe Vonsyld og Gunnar Hagen

E-post: maxstugu@hotmail.com

Deres ref.

Vår ref.

200902110 ES KOT/BI/an

Dato

06.05.2009

Svar på spørsmål om tvisteloven - håndbok for forliksrådene

Vi viser til e-poster 19., 20. og 25. mars 2009 med diverse spørsmål om tvisteloven i anledning arbeidet med en håndbok for forliksrådene. Lovavdelingens vurderinger er som følger:

1. Forkynnelse av forliksklager for personer uten påviselig bopel

Twistemålsloven § 19 om verneting for den som ikke har påviselig bopel eller oppholdssted, er erstattet av tvisteloven § 4-3 annet ledd. Det følger av sistnevnte bestemmelse at dersom annet verneting i Norge ikke kan påvises etter reglene om alminnelig og valgfritt verneting, kan søksmål anlegges ved Oslo tingrett, forutsatt at saken er undergitt norsk domsmyndighet. Regelen om hjemting på oppholdssted eller på sist kjente oppholdssted etter twistemålsloven § 19, er følgelig erstattet av en bestemmelse om at slike personer kan saksøkes ved Oslo tingrett.

Domstolloven § 181 gjelder forkynnelse ved oppslag på rettsstedet. I tilfeller hvor Oslo tingrett er verneting etter tvisteloven § 4-3 annet ledd, vil rettsstedet være Oslo tingrett. Domstolloven § 181 annet ledd gir tilleggsregler for forkynnelse av forliksklager og stevninger, og bestemmer at ved slike forkynnelser, skal det i tillegg "saavidt mulig paa vedkommendes sidste kjendte opholdssted" legges igjen en meddelelse om at skriftet kan hentes på rettens kontor. I tillegg skal skriftet rykkes inn i Norsk lysingsblad mv.

Forkynnesregelen i domstolloven § 181 er selvstendig i forhold til vernetingsreglene. Vernetinget vil ikke nødvendigvis være det samme sted hvor forkynnelsen kan eller skal skje og vise versa. Selv om oppholdssted, eventuelt sist kjente oppholdssted, ikke

lenger er hjemting for personer uten påviselig bopel eller oppholdssted, er vår vurdering at dette ikke begrenser muligheten for å forkynne forliksklager etter domstoloven § 181 første og annet ledd.

2. Erstatning for sideutgifter

Twisteloven § 6-13 gir en uttømmende oppregning av de utgifter som skal kunne erstattes som sakskostnader for forliksrådet. Bestemmelsen innebærer en sterk begrensning i hva som kan kreves erstattet i sakskostnader sammenlignet med den alminnelige regelen i tvisteloven § 20-5. Formålet er å begrense sakskostnadene ved behandling i forliksrådet.

Lovavdelingen har tidligere uttalt seg om hvorvidt begrepet ”gebyr” i § 6-13 første ledd bokstav a omfatter utgifter til oversettelse og forkynnelse av dokumenter hvor klagemotparten befinner seg i utlandet (sak 2008/02863 ES, vedlagt). I uttalelsen er det antatt at gebyrbegrepet ikke kan tolkes slik at det omfatter utgifter til oversettelse og forkynning som påløper ved behandlingen av en sak i forliksrådet. For øvrig nevner uttalelsen tvistelovforskriften § 14, jf. § 13, som har egne regler om utgifter til oversettelse av prosesskriv mv., og som bestemmer at det offentlige i visse tilfeller skal dekke disse utgiftene.

Vi kan ikke se at det finnes noen annen lovhjemmel enn § 6-13 til å få dekket sine sakskostnader for forliksrådet. Man kan muligens tenke seg at klager kunne gå til et særskilt erstatningssøksmål for å få de overskytende utgiftene dekket. Et slikt søksmål antar vi ville måtte basere seg på det alminnelige skyldansvaret (culpaansvaret). Vi finner det ikke naturlig å gå nærmere inn på denne muligheten her.

3. Forliksrådets stedlige kompetanse i saker hvor klagemotparten bor i utlandet

Vi forstår henvendelsen slik at det er behov for å få utredet om en sak hvor klagemotparten er en fysisk person som bor i utlandet, hører under norske domstoler, og i så fall hos hvilken norsk domstol saken har rett vernet.

At klagemotparten bor i utlandet gjør, saken internasjonal; den har tilknytning til mer enn en stat. I saker med internasjonale elementer er det ikke bare norske vernetingsregler, men også internasjonal rett, som bestemmer om saken kan eller skal anlegges for en norsk domstol. Selv om en norsk domstol er rett vernet etter en av tvistelovens vernetingsregler, kan det unntaksvis tenkes at saken for øvrig har så liten tilknytning til Norge at den ikke er hjemmehørende her. Det er dette tilknytningskravet, som følger av internasjonal rett, som § 4-3 første ledd gir uttrykk for.

En sak kan ikke uten videre avvises fra forliksrådet fordi klagemotparten bor i utlandet. Regelen i § 4-3 om at søksmål kan anlegges for Oslo tingrett gjelder bare for de tilfeller

hvor det verken kan påvises et alminnelig (§ 4-4) eller et valgfritt (§ 4-5) vernetting. Kan det påvises vernetting i Norge etter tvisteloven § 4-5, for eksempel kontraktsvernetting etter annet ledd eller erstatningsvernetting etter tredje ledd, og saken for øvrig har tilstrekkelig tilknytning til Norge, jf. § 4-3 første ledd, plikter forliksrådet å ta saken til behandling forutsatt at også de alminnelige vilkårene i § 6-2 er oppfylt. Som hovedregel kan det legges til grunn at dersom det kan påvises et valgfritt vernetting etter § 4-5, er også tilknytningskravet oppfylt.

4. Tilkjenning av sakskostnader for skriving av forlikssklage

Vi forstår e-posten 25. mars slik at den gjelder spørsmålet om en upersonlig part som benytter kvalifiserte ansatte til å utforme forlikssklagen, kan få dekket utgiftene til dette som del av sakskostnadene. Det er vist til tvisteloven § 20-5 og § 6-13. Det er også vist til en avgjørelse fra Oslo byfogdembete, som tilkjente Toll- og avgiftsdirektoratet sakskostnader svarende til en gangers rettsgebyret etter tvangsfullbyrdelsesloven § 3-1 for direktoratets eget arbeid med å utferdige en utleggsbegjæring.

Etter tvisteloven § 6-13 første ledd bokstav d kan sakskostnader for forliksrådet gis for et beløp inntil fire ganger rettsgebyret for rettshjelp ved forlikssklage eller tilsvarende og saksforberedelse ellers, men inntil rettsgebyret dersom det i tillegg kreves erstatning for utenrettslig inndrivning (inkasso). I forarbeidene (Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 385) er det presisert at bestemmelsen gjelder faktiske utgifter til rettshjelp under saksforberedelsen og at arbeid utført av parten personlig ikke dekkes. Begrunnelsen er at arbeidet med saksforberedelse i forbindelse med forlikssklager vil være svært begrenset. Samtidig uttaler Justisdepartementet at partene innenfor maksimalbeløpene i bokstav d vil kunne kreve erstatning for utgifter til blant annet lønn for rettshjelp som er ytt av personer som har vært prosessfullmektig etter § 6-7 første ledd bokstav e, det vil si "ansatt eller annen person med tilknytning til næringsvirksomhet saken gjelder." Det er altså en forutsetning for å få erstattet lønnsutgifter til egne ansatte at den ansatte som har utferdiget begjæringen har opptrådt som prosessfullmektig for forliksrådet. I tillegg må vedkommende ha ytt rettshjelp, det vil si juridisk bistand.

Det må i tillegg foretas en vurdering i den enkelte sak av om rettshjelpen har vært rimelig (forholdsmessig) og nødvendig, jf. § 20-5 første ledd. Det fremgår motsetningsvis av § 20-5 annet ledd annet punktum at første ledd også kommer til anvendelse for behandling i forliksrådet. Hvorvidt utgiftene anses for rimelige og nødvendige beror på en konkret, skjønnsmessig vurdering av omstendighetene i den aktuelle saken. I sak 200807538/ES uttalte Lovavdelingen at kjernen i proporsjonalitetsbegrensningen er at selv om de aktuelle kostnadene har bidratt til å styrke partens sak, skal det ikke ytes erstatning for disse dersom det ut fra den betydning avgjørelsen vil ha, ikke var rimelig å pådra kostnadene. Hva gjelder det nærmere innhold i disse begrensningene, ble det vist til de generelle merknadene i Ot.prp. nr. 51 (2004-2005), især side 447 – 448.

5. Avvisning som følge av at klager ikke møter – adgangen til å reise ny sak

Vi oppfatter at spørsmålet gjelder hvorvidt en avvisning av saken fra forliksrådet som følge av at klager ikke har møtt i forliksrådsmøtet, avskjærer adgangen til ny klage for forliksrådet eller stevning til tingretten.

Partene har møteplikt for forliksrådet, jf. tvisteloven § 6-6. De må under forliksrådsbehandlingen enten møte personlig eller være representert, jf. første og annet ledd. Unnlater en av partene å møte, innebærer dette fravær i saken. I tillegg til at dette må sies å følge av § 6-6 tredje ledd, er det sagt uttrykkelig i forarbeidene, se Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 380 sp. 2.

Konsekvensen av at klager uteblir, er at saken skal avvises, forutsatt at det ikke foreligger gyldig fraværsgrunn, jf. § 6-6 tredje ledd første punktum. Paragrafen er en særregel om rettsvirkningen av fravær fra møte i forliksrådet, se Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 425 sp. 2 og NOU 2001: 32 side 735 sp. 2 og side 917 sp. 2. Innholdsmessig svarer den til § 16-9 første ledd første punktum, likevel slik at det i sistnevnte bestemmelse presiseres at saken bare skal avvises dersom retten ikke gir oppfriskning. Avgjørelser av forliksrådet kan ikke begjæres oppfrisket, jf. § 6-14 fjerde ledd jf. første ledd. Det er imidlertid lite tvilsomt at bestemmelsen ikke er ment å utelukke angrep på en avvisningsbeslutning som er begrunnet i saksøkers møtefravær, men bare innebærer at det eneste rettsmiddelet skal være overprøving av saken ved tingretten etter § 6-14 første ledd, se NOU 2001: 32 side 314 sp. 2 og side 900 sp. 2 og Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 385 sp. 2.

Avvisning av saken i første instans er som regel ikke til hinder for at kravet kan fremmes på nytt. Paragraf 16-9 første ledd annet punktum gjør imidlertid unntak fra de alminnelige reglene om begrenset rettskraftvirkning av avvisningskjennelser. Det bestemmes her at avvisning som følge av fravær fra rettsmøte, innebærer at det ikke kan reises ny sak om kravet.

Tvisteloven § 6-1 annet ledd bestemmer at blant annet reglene i lovens fjerde del, herunder § 16-9, gjelder for forliksrådet ”så langt de passer og ikke annet er bestemt i dette kapittel.” Spørsmålet er om særregelen om avvisning av saken fra forliksrådet i § 6-6 tredje ledd første punktum, foruten å erstatte § 16-9 første ledd første punktum, også innebærer at heller ikke de øvrige bestemmelsene i § 16-9 skal anvendes for forliksrådet.

Lovavdelingen er kommet til at begrensningen i § 16-9 første ledd annet punktum, ikke gjelder for forliksrådet.

Særregelen i § 6-6 tredje ledd første punktum skyldes blant annet at tvisteloven ikke åpner for oppfriskning av forsømmelser i forliksrådet. Dette utelukker i og for seg ikke at nærmere bestemmelser om virkningen av avvisning i kapittel 16 kan komme til anvendelse. Det kan anføres at hensynene som ligger bak regelen i § 16-9 første ledd

annet punktum om avskjæring av adgangen til å reise ny sak, se NOU 2001: 32 side 917 og 918, også gjør seg gjeldende når saken er avvist fra forliksrådet. Merk imidlertid at utvalget her bare omtaler avvisningskjennelser, eksemplifisert ved avvisning etter uteblivelse fra hovedforhandling og avslag på begjæring om oppfriskning.

Avvisning etter § 16-9 finner som nevnt bare sted dersom retten ikke gir oppfriskning, jf. § 16-9 første ledd første punktum. At forliksrådets avgjørelser om avvisning ikke kan begjæres oppfrisket, men bare kan bringes inn for tingretten, kan tale for at de heller ikke gis samme rettskraftsvirkning som tilsvarende avgjørelser fra tingretten.

Vi viser videre til at verken i forarbeidene eller i juridisk teori er § 16-9 nevnt som en av bestemmelsene som også gjelder for forliksrådets behandling. Det vises til Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 379 sp. 1, som gir en detaljert og spesifikk oversikt over hvilke av lovens generelle regler som kommer til anvendelse for forliksrådet. Det vises også til NOU 2001: 32 side 730 sp. 2 og side 900 sp. 1 (nederst) og sp. 2. Fra side 730 siteres følgende:

”Av de øvrige reglene i kapitlet er det bare de alminnelige vilkårene for forfallsdom i § 22-6 som har betydning også for forliksrådet. Det følger av § 8-4(3) om manglende tilsvær og § 8-6(3) om uteblivelse fra møte hvilke forsømmelser som regnes som forfall i saken, og hvilke rettsvirkninger dette får. Det vises til merknadene til disse bestemmelsene.”

Det vises også til Schei m.fl.: *Twisteloven*, Bind I, (2007), side 253 flg.

Paragraf 6-6 tredje ledd inneholder heller ingen uttrykkelig henvisning til § 16-9. *Twisteloven* § 6-1 annet ledd bestemmer riktignok at bestemmelser i kapittel 16 gjelder så langt de passer og ikke annet er bestemt, men både henvisningen til § 16-5 i § 6-3 femte ledd og hensynet til å lette forståelsen av regelverket for forliksrådet kunne tilsi at det ble henvist til § 6-6 tredje ledd dersom de øvrige regler om avvisning skal gjelde også for forliksrådet.

Vi peker også på at regelen i § 16-9 første ledd annet punktum begrenser anvendelsen av de alminnelige reglene om virkningen av avvisning, noe som tilsier at det bør kreves klare holdepunkter for at regelen også skal gjelde for forliksrådets avvisningsbeslutninger. Likevel er ikke dette kommentert i tilknytning til forliksrådets avvisningsbeslutninger, verken i departementets merknad til § 6-6 tredje ledd eller til § 16-9. I NOU 2001: 32 på side 917 sp. 2 uttales følgende til utvalgets forslag til § 22-5, som svarer til *twisteloven* § 16-9::

”At klageren uteblir fra rettsmøte i forliksrådet, medfører avvisning i henhold til § 8-6(3) første punktum. Det kan ikke begjæres oppfriskning mot denne forsømmelsen, men klageren kan bringe saken inn for retten. Begrensningen i annet punktum gjelder ikke her.”

Utvalgets utkast til § 8-6 (3) er likelydende med *twisteloven* § 6-6 tredje ledd første punktum. ”Begrensningen i annet punktum” antas å være en henvisning til utkastet til

§ 22-5 annet punktum, som svarer til tvisteloven § 16-9 første ledd annet punktum. Vi mener uttalelsen må forstås som at utvalget mener at begrensningen i adgangen til å reise ny sak ikke gjelder for forliksrådet.

Det fremstår for øvrig som lite rimelig at en avvisningsbeslutning fra forliksrådet skal ha slik rettskraftsvirkning som § 16-9 første ledd annet punktum forutsetter. I motsetning til avvisningskjennelser fra tingretten, krever ikke en avvisningsbeslutning fra forliksrådet noen begrunnelse. Det er tilstrekkelig at det i beslutningen henvises til den lovbestemmelsen avgjørelsen er truffet etter, jf. § 6-12 fjerde ledd.

Lovavdelingens vurdering er på denne bakgrunn at en avvisningsbeslutning fra forliksrådet ikke er til hinder for at det kan inngis ny forliksklage i samme sak.

Med hilsen

Vibeke I. Hovold
for Karl Otto Thorheim e.f.
kst. lovrådgiver

Birgitte Istad
Birgitte Istad
rådgiver

Vedlegg: Lovavdelingens uttalelse 11. februar 2009 i sak 200807538 ES
Lovavdelingens uttalelse 9. september 2008 i sak 200802863 ES